

Motion till riksdagen 2005/06:Ju447

av **Ingemar Vänerlov och Rosita Runegrund (kd)**

Stenungsunds tingsrätt

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Stenungsunds tingsrätt bör vara kvar som en självständig domstol.

Bakgrund

Ett rättssamhälle kräver fungerande domstolar. Deras uppgifter är att handlägga mål och ärenden på ett rättssäkert och effektivt sätt och att avkunna dom inom rimlig tid.

Regeringen startade för några år sedan ett förändringsarbete när det gäller domstolsväsendet. Målsättningen är att skapa större domkretsar, varvid många mindre tingsrätter läggs ner. Om nedläggningarna fortsätter enligt regeringens ambition finns det en uppenbar risk att rättssäkerheten börjar äventyras. En förändring av tingsrättsorganisationen behöver i sig inte vara fel, men den kan inte genomföras utan hänsyn till helhetsperspektivet. Medborgarperspektivet med tyngdpunkt på lokal förankring är en viktig aspekt för rättssamhället. Detta perspektiv håller på att gå förlorat genom regeringens förändringsarbete. De ökande avstånden till tingsrätterna kommer att minska människors vilja att inställa sig i tingsrätten för att vittna i ett mål. Avstånden kommer också att leda till ökade kostnader i form av förlorade arbetsinkomster, resor, traktamenten, övernattningar osv.

När det gäller Stenungsunds tingsrätt med fyra domare, föreslår regeringen att en ny tingsrätt bildas av nuvarande Mölndals tingsrätt samt de delar av Stenungsunds tingsrätts domsaga som utgörs av Kungälv kommun. Övriga delar av Stenungsunds tingsrätts domsaga, dvs. Stenungsunds, Tjörns och Orusts kommuner, vill regeringen föra över till Uddevalla tingsrätts domsaga.

Det är inte svårt att dela Domstolsverkets och regeringens uppfattning att domstolarnas beredningsorganisation bör utvecklas och effektiviseras. Enligt de utredningar som regeringen har låtit verkställa (RRV 2002:9 och SOU 2003:5) kan dock detta ske i såväl små som stora tingsrätter. Önskemålet att

Fel! Okänt namn på

tillskapa en effektiv beredningsorganisation kan därför inte användas som argument för att lägga ned Stenungsunds tingsrätt.

Domstolars specialisering

Önskemål om långt driven specialisering framstår för de allmänna domstolarnas vidkommande som mindre relevanta och mer som argument konstruerade särskilt till stöd för att lägga ned de små tingsrätterna. Just den breda erfarenhet som handläggning av olika slags mål och ärenden medför är en nödvändig förutsättning för att behandling av de synnerligen varierande juridiska problem som dyker upp i verksamheten skall kunna ske på ett säkert sätt. En annan aspekt är att en domare kan få ta ställning till juridiska frågor som för sin lösning kräver specialkunskaper och kännedom om praxis inom ett visst område. Ett bra sätt att förbättra den enskilde domarens förutsättningar för att ta sig igenom sådana situationer snabbt och säkert är att utveckla domarnas möjligheter att ta del av varandras avgöranden. Inte bara prejudikat utan även precedensfall borde vara lätt åtkomliga i datorn. Regeringens utredare fann i betänkandet (SOU 2003:5) att det är tveksamt om det finns något nämnvärt utrymme för specialisering annat än vid de allra största tingsrätterna samt att de sammanläggningar som omfattades av utvärderingen var alltför begränsade för att ge utrymme åt en ökad specialisering. Därför är önskemål om ökad specialisering inget övertygande argument för att lägga ned Stenungsunds tingsrätt.

Allmänheten

I och med ett genomförande av den omorganisation som nu förbereds av domstolarna i Västra Götalands län kommer allmänhetens tillgång till sådana myndigheter att bli försämrade. Självklart bör såväl domstolsorganisationen i stort som de enskilda domstolarna vara anpassade till samhällets efterfrågan. Vad saken gäller är hur domstolarna inom ramen för denna efterfrågan skall organiseras. Motsvarande gäller alla andra myndigheter. Besöksfrekvensen hos t.ex. åklagarmyndigheter torde vara betydligt lägre än hos domstolarna. Ändå verkar det som om Domstolsverket och statsmakterna anser att det är viktigare att domstolarna organiseras med hänsynstagande till åklagarmyndigheternas lokalisering än att de är rimligt tillgängliga för allmänheten. Rimligtvis måste nyttan av omorganisationer i första hand komma medborgarna till godo. Det är till domstolen och inte till åklagaren som allmänheten kommer. Åklagarens eventuella olägenheter kan därför inte få vara styrande för hur ärendet skall avgöras.

Personalförsörjning

Genom alla omorganisationer av tingsrätterna har de unga juristernas intresse för att bli domare minskat betydligt. Numera är det sällsynt att en notarie ser

domarbanan som förstahandsvalet när den framtida yrkesinriktningen stakas ut. Man bör inte bortse från att många som har valt domarbanan har gjort det på grund av möjligheterna att komma till en mindre ort med de fördelar det har. Från rekryteringssynpunkt är med all sannolikhet hela projektet att lägga samman tingsrätter kontraproduktivt.

Bland annat har tillgängligheten till relativt billiga småhus under senare år markant ökat Stenungsunds kommuns södra delars attraktivitet, inte minst bland barnfamiljer. Läget är sådant att nyanställningar vid Stenungsunds tingsrätt inte framstår som något problem. När en av rådmans tjänsterna tillsattes för några år sedan var det samma konkurrens som det brukar vara vid tillsättning av rådmans tjänster i storstadsdomstolarna. Närheten till juristutbildningen i Göteborg gör att det är hög standard på notarierna. På senare år har dessa allt oftare valt att bosätta sig i Stenungsund. Under en långtidssjuk-skrivning på en av rådmans tjänsterna för något år sedan hade tingsrätten hela tiden tillgång till en hovrättsassessor, bosatt i Stenungsund. Rekryteringsaspekten talar sålunda starkt för att behålla en tingsrätt i Stenungsund. En flyttning av vissa delar av domsagan till Uddevalla tingsrätt skulle i motsvarande mån försämra rekryteringsmöjligheterna.

Kompetensutveckling

När det gäller kompetensutveckling bör man framöver i långt större utsträckning än vad som hittills skett använda datorerna för att inhämta kunskaper. För Stenungsunds tingsrätt har det praktiskt taget aldrig varit någon svårighet att tillgodose personalens önskemål att åka på kurser. Dock menar man från tingsrättens sida att den utbildning som Domstolsverket erbjuder som regel inte håller måttet och av budgettekniska skäl är det sällan möjligt för personalen att få tillgång till utbildning i extern regi. Därför kan inte heller frågan om kompetensutveckling användas som ett argument för att lägga ned Stenungsunds tingsrätt. Det bör även framhållas att Domstolsverket har i sin utredning, vilken regeringen gjort till sitt förslag, underlåtit att beakta vikten av att det finns en fungerande advokatverksamhet i samhället. En konsekvens av regeringens förslag blir att såväl domstolen som all advokatverksamhet kommer att försvinna från orten.

Skäl till nedläggning

Politikernas viktigaste maktmedel är beskattningsmakten. Deras viktigaste åliggande är att enligt givet mandat förvalta skattemedlen. Därför har ändringar bl.a. i strukturen av statliga myndigheter en särskild legitimitet när besparingar blir resultatet. Emellertid har besparingsmöjligheterna inte framförts som något viktigt skäl för att lägga ned och samman tingsrätterna. I en interpellationsdebatt i riksdagen för något år sedan menade justitieministern att han inte räknade med att omorganisationen skulle spara några pengar. Det finns inte heller några besparingar att göra. Tvärtom medför nedläggningarna

Fel! Okänt namn på

inom överskådlig tid betydande merkostnader, särskilt för domstolslokalerna. Det finns också anledning att räkna med betydande merkostnader på personalsidan.

Det saknas vetenskapliga eller förnuftsmässiga bevis för att tingsrätter skall vara små eller stora eller storleksmässigt någonstans där emellan. Var man hamnar beror på den politiska bedömningen. Till den som frågar varför t.ex. Stenungsunds tingsrätt skall läggas ned finns efter genomgång av de argument som förts fram till stöd för en nedläggning bara två svar att ge. Inom den riksdagsmajoritet som finns för tillfället har man helt enkelt bestämt sig för att domstolarna skall vara stora. För Domstolsverket är det ett eget intresse att så långt det är möjligt reducera antalet myndigheter.

Lokal förankring

Värdet av att domstolen har en lokal förankring får inte underskattas. Hos den domare som tjänstgör i en liten domstol ökar med åren kunskapen om lokala särdrag i fråga om t.ex. målstruktur, ortsförhållanden och kommunikationer, vilket i sin tur främjar möjligheterna till en säker bedömning i sådana brottmål och tvistemål där dessa särdrag haft en betydelse i skeendet.

Alla misstänkta skall betraktas som oskyldiga tills domen har fallit. Brotttilldrar sig ett betydande intresse hos allmänheten. Detta visar sig inte minst i mediabevakningen av brott och rättegångar, såväl på riksplanet som lokalt. I de lokala tidningarna upptas ett betydande del av spaltutrymmet av redogörelser för rättegångarna i tingsrätten på orten. Givetvis bidrar sådana påminnelser om rättsskipningens existens och närvaro till att upprätthålla den allmänna laglydnaden. Man bör noga överväga vad det får för konsekvenser att överge den tradition som finns i Sverige med lokalt förankrade brottmålsdomstolar.

Kvalitet

Det har inte påvisats och har inte heller påståtts i Domstolsverkets utredning att de små domstolarna är sämre än de stora på den punkt som är helt avgörande i sammanhanget, nämligen kvaliteten i dömandet. Medborgarna får alltså vad de kan kräva i de små domstolarna lika väl som i de stora. Med en lokal domstol får medborgarna dessutom i flera avseenden en bättre service. Det blir kortare restid. Därmed blir inkomstförlusterna mindre för dem som kallas till domstolarna. Ju fler domstolar det finns desto fler orter finns det med advokatbyråer, något som är viktigt inte bara i tingsrättsangelägenheter. Uppenbarligen finns det ett antal fördelar med att behålla även de nuvarande mindre tingsrätterna.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan konstateras när det gäller Stenungsunds tingsrätt, att hållbara skäl för att lägga ner tingsrätten inte redovisats. Det har ej heller framförts någon kritik mot tingsrätten vare sig ifråga om den dömande verksamheten eller när det gäller hanteringen av tilldelade medel. Därför bör Stenungsunds tingsrätt vara kvar som en självständig domstol. Med sina fyra rotlar klarar den även i fortsättningen att stå på egna ben. Att lägga ned den framstår som ett självändamål när det gäller att åstadkomma större domstolar men är inte motiverat på grund av konstaterade bristfälligheter.

Ledstjärnan för arbetet med en ny domstolsorganisation bör vara att det skall utmynnas i en organisation med ett livaktigt, kompetent och lokalt förankrat rättsliv. Därför bör Stenungsunds tingsrätt även fortsättningsvis vara kvar som självständig domstol.

Stockholm den 28 september 2005

Ingemar Vänerlov (kd)

Rosita Runegrund (kd)